

ความเจ็บปวดจากการพัฒนา (1)

งานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันสามารถกำหนดค่าโครงการและเนื้อหาเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยสังเขป โดยเริ่มจากสภาพเศรษฐกิจสังคมการเมืองของไทย และบรรยากาศของสงครามเย็นในระบบโลก ซึ่งเป็นฉากหลังของการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา และชนชั้นนำโลก ก้าวไปประเทศไทยได้พัฒนาประเทศอันทิศทางการพัฒนาระบบทุนนิยม

ซึ่งเท่ากับเป็นการกำหนดกรอบการพัฒนาประเทศ ก่อนที่จะมีการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในปี 2504 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 ถึง 3

เป็นแผนซึ่งเน้นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (2504-2509) เน้นการลงทุนทางกายภาพ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (2510-2514) เริ่มเน้นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม วัตถุประสงค์ก็เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงทิศทางการพัฒนาประเทศของไทย จากการที่เป็นประเทศเกษตรกรรมไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม โดยเน้นการลงทุนเสริมอุตสาหกรรม ทดแทนการนำเข้าเป็นหลัก

เมื่อเริ่มแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (2515-2519) จึงเริ่มมีการให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมส่งออกมากขึ้น แต่เพราะความไม่พร้อมในหลายด้าน

ผลการดำเนินงานจริง จึงยังเป็นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางด้านสังคม และด้านกายภาพเป็นส่วนใหญ่ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4

จัดได้ว่าเป็นแผนที่ดี เพราะเน้นการกระจายรายได้ และความเป็นธรรมในสังคมอย่างชัดเจน และเป็นการพัฒนาภูมิภาคเนื่องจากเป็นแผนที่ทำขึ้นระหว่างประเทศไทย มีบรรยากาศเสรีภาพที่ปลดปล่อยจากเผด็จการทหาร ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 และ 7 เกือบไม่มี ความหมายอะไรทั้งนั้น การพัฒนาประเทศได้เป็นไปตามกระแสเงินทุนที่ไหลเข้าประเทศ

2516 โดยที่ก่อนหน้านี้ การพัฒนาประเทศมีปัญหาความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและการเมือง อันเป็นผลจากการปกครองในระบบอำนาจนิยม

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า แผนดังกล่าวไม่ได้มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง เพราะสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย ในขณะนั้น เป็นเศรษฐกิจยามสงคราม เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมือง และทางการเมืองระหว่างรัฐบาลไทยฝ่ายหนึ่ง และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในอีกด้าน จึงไม่มีผู้ใดสนใจนำแผนพัฒนามาไปสู่การปฏิบัติ **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5**

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้ได้รับการอธิบายโดย ดร.เสนาะ อุนกุลอดีตเลขาธิการคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในสมัยนั้นว่า ใช้ทุกยุทธศาสตร์เป็นวิธีเดียวกัน

นอกจากนี้ มีการประกาศยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาชนบท (2525-2534) แต่ในความเป็นจริงมีการเน้นพัฒนาชนบทอย่างจริงจังเพียงปีเดียว คือ 2525 หลังจากนั้น ความสนใจของรัฐบาลไปอยู่ที่การแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของชาติที่บิดเบือนราคาสินค้า เพราะเศรษฐกิจยามสงคราม มีการกู้เงินมาซื้ออาวุธ แล้วต้องใช้ในการระงับความวุ่นวายซึ่งมีทั้งข้อเท็จจริงที่สืบค้นจากเอกสาร ซึ่งยังคงเป็นสินค้าส่งออกหลักของประเทศในขณะนั้น ได้

รับผลกระทบจากภาคที่ตกต่ำในตลาดโลกติดอันดับต่อกัน 5 ปี ทำให้เกิดเป็นภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องเร่งทบทวนเพิ่มการลงทุน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นแผนที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาชนบท แผนที่ได้อิทธิพลไม่มากนัก เพราะรัฐบาลเผชิญวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทำให้จุดเน้นหนักไปอยู่ที่การส่งเสริมการส่งออกเป็นหลัก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 และ 7

ในช่วงท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 5 คือ ในเดือนกันยายน 2528 ประเทศญี่ปุ่นได้ถูกกลุ่มประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจอีก 4 ประเทศ ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี บังคับให้ทำสัญญาที่เรียกว่า Plaza Accord บังคับให้ญี่ปุ่นลดอัตราร้อยละเงินเยนลงต่อดอลลาร์ซึ่งมีผลทำให้ค่าเงินเยนเพิ่มสูงขึ้นกว่า 3 เท่า ภายในระยะเวลา 2 ปี

ญี่ปุ่นกำลังเข้าสู่วิกฤตการณ์ส่งออกนอกประเทศ เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงเกินไป ไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบในหลายภาค จากการไหลเข้าของเงินทุนจากญี่ปุ่น ตามด้วยเงินทุนจากประเทศที่เป็นคู่แข่งของญี่ปุ่นทั้งหมด เศรษฐกิจของไทยจึงขยายตัวอย่างรวดเร็ว ตามไปด้วยความรวดเร็วของตลาดหุ้น ก่อนที่ไทยจะประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอย

แตกแบบญี่ปุ่น การเปิดเสรีทางการเงิน (BIBF) ที่เริ่มขึ้นอย่างจริงจังในปี 2536 ทำให้ไทยมีโอกาสใช้เงินทุนที่มาจากต่างประเทศได้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ในขณะที่ยอดดอกเบี้ยภายในประเทศถูกกำหนดไว้ในอัตราสูง เพื่อลดความร้อนแรงของการกู้ยืม และการลงทุนในประเทศ

ประกอบกับรัฐบาลกลับตั้งค่าเงินบาทไว้กับดอลลาร์สหรัฐเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน มีผลให้เกิดมีสภาพการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศเกินความสามารถที่จะใช้หนี้ได้จริง นอกจากนี้ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากค่าแรงที่เป็นต้นทุนที่สำคัญของสินค้าส่งออกของไทย เริ่มสูงขึ้นมากด้วยเช่นกัน ผลทำให้เกิดฟองสบู่แตกในปี 2540 และเกิดเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ

โดยสรุปก็คือ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 และ 7 เกือบไม่มีความหมายอะไรทั้งนั้น การพัฒนาประเทศได้เป็นไปตามกระแสเงินทุนที่ไหลเข้าประเทศ

ข้อดีของการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ก็คือ ตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา นับได้ว่าประเทศไทยได้กลายเป็นประเทศส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งก็มีความคิดริเริ่มตั้งแต่ต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (2515) แต่มาเป็นผลอย่างมีรูปธรรมอย่างชัดเจน ตั้งแต่ปี 2533 นี้เอง ซึ่งสาเหตุสำคัญอาจจะมีส่วนของความพยายามไปเกิดความคิดพร้อม โดยการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใหม่ แต่ส่วนที่มีอิทธิพลมากกว่านั้น เกิดจาก Plaza Accord ในปี 2528 เป็นสำคัญ

หมายเหตุ : อภิชาติ พันธเสน เขียนไว้ก่อนจะวิกฤติทางเศรษฐกิจครั้งปี 2545 ได้โดยหนังสือพิมพ์ชีวิต

ดร.อภิชาติ พันธเสน อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์